

Січень 2017

ПОНЯТТЯ ТА ПЕРЕЛІК ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ У ФІНАНСОВОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ УКРАЇНИ ТА ЄС: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ ДЛЯ УКРАЇНИ

вул. Вел. Житомирська, 11, офіс 619,
01025, Київ, Україна
тел. +38 044 255 92 31
info@feao.org.ua
www.feao.org.ua
www.facebook.com/feao.vru/ www.feao.org.ua

Підготував: PhD Володимир Стулей

© Офіс з фінансового та економічного аналізу у Верховній Раді України, 2016
Передрук цього матеріалу авторизований. Дозвіл на використання або передрук
тексту необхідно отримати напряму від власників прав.

ЗМІСТ

1. ЦІЛІ ТА ЗАВДАННЯ ДОСЛІДЖЕННЯ.....	3
2. МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ. ВИЗНАЧЕННЯ РЕЛЕВАНТНИХ ДЖЕРЕЛ ДЛЯ АНАЛІЗУ.....	4
3. АНАЛІЗ ТЕРМІНОЛОГІЇ ЗАКОНУ.....	6
3.1. Семантичний зв'язок між термінами, що досліджуються, як основа для аналізу	6
3.2. Фінансовий кредит, фінансовий актив та фінансової послуги.....	6
3.3. Фінансова та кредитна установи	8
4. АНАЛІЗ ВИЗНАЧЕНЬ ТА ПЕРЕЛІКУ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ	11
4.1. Надання коштів у позику, фінансовий лізинг, факторинг, переказ коштів, випуск платіжних документів та кліринг, надання гарантій та поручительств, обмін валют, операції з іпотечними активами, довірче управління, залучення фінансових активів із зобов'язанням їх повернення	11
4.2. Банківські та інші фінансові послуги, що надаються відповідно до Закону України "Про банки і банківську діяльність", та аналіз їх відповідності законодавству ЄС.....	12
4.3. Професійна діяльність на ринку цінних паперів, що підлягає ліцензуванню, та її відповідність законодавству ЄС.....	13
4.4. Послуги у сфері страхування та у системі накопичувального пенсійного забезпечення та аналіз їх відповідності законодавству ЄС	14
4.5. Випуск електронних грошей, послуги безпечного зберігання, грошові посередницькі послуги, консультаційні послуги щодо структури капіталу та пов'язані з об'єднанням компаній, адміністрування фінансових активів для придбання товарів у групах	15
5. ВИСНОВКИ.....	17
5.1. Відповідність визначень Закону законодавству ЄС	18
5.2. Співставлення переліку фінансових послуг в Законі з переліком послуг в ЄС	18
6. ПРОПОЗИЦІЇ.....	20
7. ПОСИЛАННЯ	21

1. ЦІЛІ ТА ЗАВДАННЯ ДОСЛІДЖЕННЯ

Об'єктом дослідження є Закон України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2002, № 1, ст. 1), надалі за текстом, – Закон.

Ст. 1 Закону визначає термінологію Закону, а Ст. 4 – перелік фінансових послуг, який є предметом регулювання та досліджується на відповідність законодавству ЄС.

Мета дослідження – вивчення відповідності законодавству ЄС положень Закону, які визначені завданням. Під законодавством ЄС розуміються діючі Директиви та Регламенти, а у випадках, коли це необхідно, інші нормативні документи (Біла книга ЄС, прийняті в ЄС міжнародні стандарти тощо).

Завдання дослідження полягає у проведенні аналізу законодавства ЄС для обґрунтованої відповіді на наступні запитання:

- Чи відповідають європейському законодавству визначення термінів в Ст. 1 Закону: фінансова та кредитна установи, фінансовий кредит, фінансовий актив та фінансова послуга?
- Чи відповідають європейському законодавству визначення і перелік фінансових послуг Ст. 4 Закону?
- Що має бути змінено у визначеннях фінансових послуг в українському законодавстві, щоб вони відповідали європейському?

2. МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ. ВИЗНАЧЕННЯ РЕЛЕВАНТНИХ ДЖЕРЕЛ ДЛЯ АНАЛІЗУ

В 1985 році в Білій книзі ЄС [1] поняття фінансової послуги було відокремлене від «традиційної» послуги та визначено такі три окремі сфери як: кредитна, страхова та інвестиційна. В Таблиці 1 акти законодавства ЄС згруповані за вказаними сферами регулювання фінансових послуг.

Таблиця 1

Релевантне законодавство ЄС у порівнянні з українським законодавством

Закон	Сфера	Посилання на закони України	Назва пакету	Посилання на акти законодавства ЄС
Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг	Кредитна	Про банки і банківську діяльність [2]	CRD IV	Директива ¹ 2013/36/EU про доступ до діяльності кредитних організацій і пруденційний нагляд за діяльністю кредитних організацій та інвестиційних компаній ² , Регламент (EU) № 575/2013 щодо пруденційних вимог, що пред'являються до кредитних організацій та інвестиційних компаній ³
	Інвестиційна	Про регулювання ринку ЦП [3], Про фінансово-кредитні механізми [4], Про ІСІ [5], Про ЦП та фондовий	MiFID II	Директива 2014/65/EU та Регламент (EU) № 600/2014 про ринки фінансових інструментів ⁴
			без назви	Директива 2009/65/ЄС про координацію законів, підзаконних та адміністративних положень, які стосуються зобов'язань щодо колективних інвестицій в трансферабельні цінні папери (UCITS) ⁵
			AIFMD	Директива 2011/61/EU щодо менеджменту альтернативних інвестиційних фондів ⁶

¹ При посиланні на директиви та регламенти ЄС, їх кодування в базі законодавства не перекладається українською з метою їх однозначної ідентифікації

² Directive 2013/36/EU of the European Parliament and of the Council of 26 June 2013 on access to the activity of credit institutions and the prudential supervision of credit institutions and investment firms: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:32013L0036&from=EN>

³ Regulation (EU) No 575/2013 of the European Parliament and of the Council of 26 June 2013 on prudential requirements for credit institutions and investment firms: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/?uri=celex%3A32013R0575>

⁴ Directive 2014/65/EU of the European Parliament and of the Council of 15 May 2014 on markets in financial instruments and amending Directive 2002/92/EC and Directive 2011/61/EU: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32014L0065>; Regulation (EU) No 600/2014 of the European Parliament and of the Council of 15 May 2014 on markets in financial instruments and amending Regulation (EU) No 648/2012: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/?uri=CELEX%3A32014R0600>

⁵ Directive 2009/65/EC of the European Parliament and of the Council of 13 July 2009 on the coordination of laws, regulations and administrative provisions relating to undertakings for collective investment in transferable securities (UCITS): http://ec.europa.eu/internal_market/investment/docs/ucits-directive/directive_2009_65_ec_en.pdf

⁶ Directive 2011/61/EU of the European Parliament and of the Council of 8 June 2011 on Alternative Investment Fund Managers and amending Directives 2003/41/EC and 2009/65/EC and Regulations (EC) No

Закон	Сфера	Посилання на закони України	Назва пакету	Посилання на акти законодавства ЄС
		ринок [6]		
	Страхова та пенсійна	Про страхування [7], Про пенсійне забезпечення [8]	SOLVENCY II	Директива 2009/138/ЄС про започаткування та ведення діяльності у сфері страхування та перестрахування ⁷
			без назви	Директива 2003/41/ЄС про діяльність та нагляд за установами пенсійного забезпечення ⁸

Це законодавство є співставним (релевантним) Закону за широкою сферою надання фінансових послуг, як вони розуміються в Білій книзі ЄС 1985 року [1]. Таке поняття надалі будемо називати «фінансовими послугами за видами», а вибір цього поняття для пошуку релевантного законодавства ЄС ґрунтується на результатах п.3.1 аналізу зв'язків між досліджуваними термінами. Для порівняння в Табл. 1 надані також відповідні посилання на Закони України.

Вказана в Табл. 1 релевантна система документів ЄС була знайдена за допомогою пошуку в базі нормативних документів EUR-Lex [9]. Для формування запитів використовувався спеціальний механізм пошуку через тезаурус європейського законодавства: ЄС EuroVoc © European Union [10]. Тезаурус EuroVoc є тим контрольованим набором лексики, який може бути використаний парламентами країн за межами інститутів ЄС. В результаті первинного пошуку з 335 документів було виділено 40 першоджерел, які мають відповідні визначення термінів (Табл. 2). З цих 40 документів був сформований список релевантних документів з 6-ти директив та 2-ох регламентів, що представлені в Табл. 1.

Таблиця 2

Результати первинного пошуку за кількістю документів

Термін	Джерела з визначенням терміну	Джерела з посиланнями на термін		
		Загалом	Регламенти	Директиви
фінансова установа	13	71	51	20
кредитна установа	13	84	54	30
фінансовий кредит	1	108	84	24
фінансові активи	7	60	54	6
фінансова послуга	6	12	6	6

1060/2009 and (EU) No 1095/2010: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2011:174:0001:0073:EN:PDF>

⁷ Directive 2009/138/EC of the European Parliament and of the Council of 25 November 2009 on the taking-up and pursuit of the business of Insurance and Reinsurance (Solvency II): <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=celex%3A32009L0138>

⁸ Directive 2003/41/EC of the European Parliament and of the Council of 3 June 2003 on the activities and supervision of institutions for occupational retirement provision: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/ALL/?uri=CELEX%3A32003L0041>

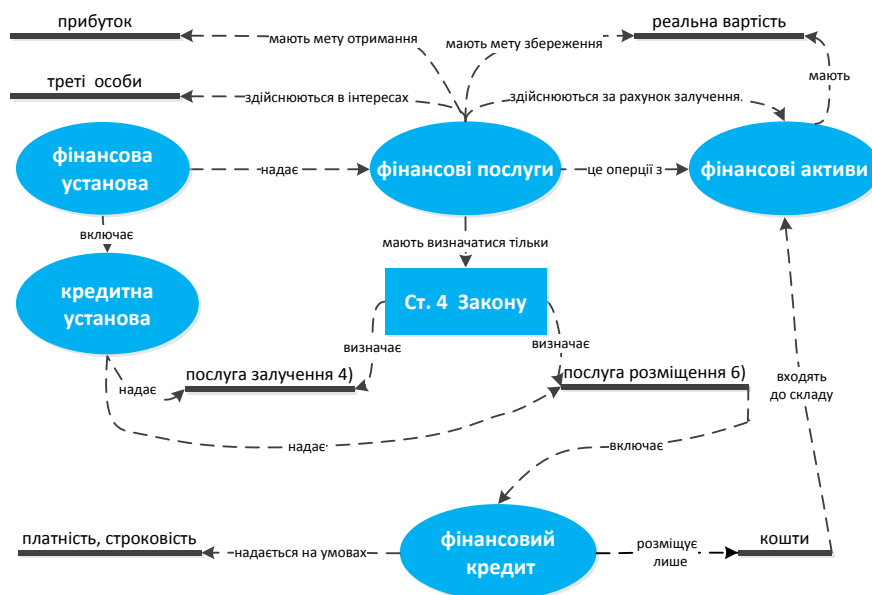
3. АНАЛІЗ ТЕРМІНОЛОГІЇ ЗАКОНУ

3.1. Семантичний зв'язок між термінами, що досліджуються, як основа для аналізу

Термінологічний аналіз здійснювався за семантичною схемою взаємозв'язків між поняттями Закону, яка проілюстрована нижче⁹ на Рис. 1.

Рис. 1

Семантичний зв'язок між термінами Закону

На схемі в овалах відображаються досліджувані терміни Закону, що пов'язані з іншими поняттями, які показані відрізками. Пунктирною лінією ілюструється зв'язок між поняттям на початку стрілки і поняттям, на яке вказує стрілка (саме в такому порядку). Наприклад, окрема теза у визначенні фінансової послуги про те, що «*фінансові послуги є операціями з фінансовими активами*», показується на схемі наступним чином. Поняття «фінансові послуги» на початку стрілки-зв'язку з'єднується нею з поняттям «фінансові активи» за допомогою сутності «це операції з».

Описаний інструмент з множини понять, що досліджуються, виділяє ключове поняття. Саме воно використовується для подальшого пошуку та відбору актів законодавства ЄС, які релевантні Закону. На схемі Рис. 1 видно, що поняття «фінансова послуга» має найбільше зв'язків, тому є ключовим у вказаному вище сенсі.

З іншого боку, якщо визначення одного з термінів має суттєві недоліки, то це автоматично поставить під сумнів всі поняття, пов'язані з таким терміном (стрілками на схемі).

3.2. Фінансовий кредит, фінансовий актив та фінансової послуги

⁹ На рисунку проілюстровані тільки основні зв'язки, хоча в аналізі використовувалася більш повна семантична модель

Фінансовий кредит, за визначенням Закону, – кошти, які надаються у позику юридичній або фізичній особі на визначений строк та під процент.

Застосування аналогічного терміну в законодавстві ЄС практично не зустрічається. Знайдено єдиний випадок [11] використання цього терміну в контексті надання звітності за кредитами з проектного фінансування в ЄС. Цей термін був використаний для позначення випадків отримання процентів виключно від проектного фінансування.

В п. 4) Ст. 1 Закону визначається, що **фінансові активи** – це кошти, цінні папери, боргові зобов'язання та право вимоги боргу, що не віднесені до цінних паперів. Поняття було звужене у порівнянні з визначенням в Міжнародних стандартах бухгалтерського обліку (МСБО) 32 [12], виключенням інструментів власного капіталу, які не є цінними паперами.

В Законі надається наступне визначення: «**фінансова послуга** – операції з фінансовими активами, що здійснюються в інтересах третіх осіб за власний рахунок чи за рахунок цих осіб, а у випадках, передбачених законодавством, – і за рахунок залучених від інших осіб фінансових активів, з метою отримання прибутку або збереження реальної вартості фінансових активів».

Таким чином, українське законодавство узагальнює сутність фінансової послуги в одному визначенні. Європейський підхід, навпаки, передбачає опис за окремими видами операцій.

Тобто кожен з видів описується окремо, хоча й в складі загального визначення. Спочатку визначається склад фінансової послуги [13] – це будь-яка банківська послуга, кредит, страхування, пенсії, інвестиції або платежі, – а надалі детально описується кожна активність.

Так Регламент (EU) № 549/2013 про європейську систему національних рахунків [14] надає **структурне** визначення фінансових послуг, як операцій, що є або платіжними, або виникають у зв'язку зі зборами відсоткових платежів (кредити та депозити), або полягають в придбанні і розміщенні фінансових активів і зобов'язань на фінансових ринках, або надаються в страхових і пенсійних схемах.

В п.п. 3.64 – 3.74 Регламенту (EU) № 549/2013 [14] на п'яти сторінках надається визначення фінансової послуги з описом розподілу ризиків серед учасників операцій, визначенням вартості активів та маржі фінансової послуги, суті виникнення фінансового посередництва тощо.

Таким чином, визначення фінансової послуги в Законі концептуально не відповідає кращій законодавчій практиці ЄС. Намагання замінити вкрай важливе поняття стислим визначенням недоречно. Чому?

По-перше, текст визначення в Законі формулює мету фінансової послуги як «отримання прибутку або збереження реальної вартості фінансових активів». З цього випливає, що ця вимога для кожної фінансової послуги, яка надається, є обов'язковою.

Відповідно до міжнародних стандартів бухгалтерського обліку та звітності термін «прибуток» застосовується тільки для характеристики бізнесу в цілому. Перенесення його сутності на окрему операцію є суперечливим. Адже розподіл доходів та витрат на окрему операцію залежить від внутрішньої політики управлінського обліку фінансової установи та не може регулюватися Законом. Одна послуга сама по собі може виглядати збитковою, але, будучи невіддільною від інших, разом з ними формувати прибуток фінансової установи.

Термін «реальна вартість», наскільки вдалося встановити, в релевантному законодавстві ЄС та українському законодавстві ніде не визначений.

Застосування термінів «прибуток» та «реальна вартість» може створювати корупційні ризики. Представники регулятора та податківці можуть загрожувати бізнесу визнанням в судовому порядку окремих фінансових послуг нікчемними або удаваними на підставі їх «збитковості».

Краще застосувати у визначенні фінансової послуги замість «прибутку» термін «маржа», наприклад, за аналогією до Регламенту (EU) № 549/2013 [14]. А невизначений термін «реальна вартість» замінити поняттям «справедливої вартості», яке регламентоване Міжнародним стандартом фінансової звітності (МСФЗ) 13 «Оцінка справедливої вартості», що діє в Україні.

По-друге, у визначенні фінансової послуги термін «фінансові активи» спочатку використовується як окрема складова більш загального поняття «актив». Надалі ж той самий термін визначає вже залучені ресурси, що є категорією зобов'язань, а не активів. Виходить, що «фінансові активи» одночасно вважаються активами та зобов'язаннями фінансової установи.

По-третє, текст визначення фінансової послуги передбачає обов'язкову наявність зацікавленої третьої особи. Тому вкрай складно у всіх фінансових послугах ст. 4 Закону знайти цю зацікавлену третю особу (скажімо, при обміні валют, залученні фінансових активів, відкритті та веденні банківських рахунків тощо).

3.3. Фінансова та кредитна установи

Визначення фінансової установи в Ст. 1 Закону сформульоване за принципом «надає фінансові послуги» та «внесена до відповідного реєстру в установленому законом порядку», тобто авторизована. Таким чином, фінансову установу визначають ті послуги, на які вона авторизована (ліцензована) державою.

Кредитна установа також визначена через регламентацію відповідних послуг: залучати кошти та надавати фінансові кредити. Зазначимо, що за визначенням Ст. 1 Закону, кредитна установа є фінансовою установою.

Поняття фінансової та кредитної установ в законодавстві ЄС визначено за таким самим принципом, як в Україні, – через визначення послуг, на які вони авторизовані законодавством. При цьому можна визнати також відповідність визначення кредитної установи в ЄС аналогічному терміну, регламентованому українським законодавством. За Регламентом №575/2013, кредитна установа – це та, чий бізнес полягає у залученні вкладів (депозитів) або інших поворотних коштів від населення, та надання кредитів на власний ризик.

Визначення фінансової установи в Регламенті №575/2013 виходить з дозволених видів діяльності, а саме: придбання холдингів або проведення одного або кількох видів діяльності, перелічених у пунктах з 2-го по 12-й та окремо п. 15 переліку (Директива 2013/36/EU): (1) прийняття вкладів та інших зворотних коштів, (2) кредитування, (3) фінансовий лізинг, (4) платіжні послуги, (5) видача та управління іншими платіжними документами, (6) гарантії та поручительства, (7) торги за власний рахунок або за рахунок клієнтів, (8) участь в емісії цінних паперів та надання послуг, що пов'язані з такими емісіями, (9) поради підприємствам щодо структури капіталу, промислової стратегії та відповідних питань та рекомендацій, а також послуги, пов'язані з об'єднанням компаній та купівлею підприємств, (10) грошові посередницькі послуги, (11) управління портфелем цінних паперів та консультування, (12) зберігання та управління цінними паперами, (13) послуги з надання кредитної інформації, (14) послуги безпечного зберігання, (15) випуск електронних грошей. До фінансових установ, також належать платіжні установи та компанії з управління активами.

Відмінність положень CRD IV від українського законодавства щодо фінансових установ полягає в тому, що кредитні установи не включаються до категорії фінансових установ.

Згідно з CRD IV, до фінансових установ не належать також інвестиційні установи. Вони Регламентом № 575/2013 визнані як такі, що відповідно до Директиви 2004/39/ЄС, надають наступні інвестиційні послуги: (1) прийом і передача замовлень щодо одного чи кількох фінансових інструментів, (2) виконання замовлень за дорученням клієнтів, (4) управління портфелем цінних паперів, (5) інвестиційні поради. При цьому кредитні установи, місцеві фірми¹⁰ та фірми, в яких в будь-який час не виникає борг перед клієнтами, не визнаються інвестиційними. Регламент № 575/2013 також не включає до поняття фінансової установи страхові інституції (Директива 2009/138/ЄС).

В підсумку можна констатувати принципову невідповідність законодавству України регуляторного фінансового законодавства ЄС CRD IV щодо *структури* визначення фінансових, кредитних, інвестиційних та страхових установ.

---

¹⁰ Єдиною метою таких фірм є хеджування позицій на ринках похідних фінансових інструментів виключно за власний рахунок

Однак MiFID II містить термін, який близький за контекстом до терміну «фінансова установа» в CRD IV, – «фінансова установа третьої країни». Регламент № 600/2014 визначає її як таку, що має ліцензію відповідно до законодавства третьої країни на виконання будь-яких послуг, передбачених Директивами 2013/36/EU, 2014/65/EU; 2009/138/EC, 2009/65/EC, 2003/41/EC, 2011/61/EU. Це означає, що категорія «фінансова установа третьої країни» в MiFID II включає кредитні, інвестиційні та страхові установи.

Узагальнення поняття «фінансова установа» щодо включення в нього кредитної, інвестиційної, страхової та іншої фінансової діяльності має місце також в іншому законодавстві ЄС, що не було обране в якості релевантного українському законодавству.

Директива 2005/60/EC [15] (про запобігання використанню фінансової системи з метою відмивання грошей і фінансування тероризму) до поняття фінансової установи включає інвестиційні фірми, ICI, страхові компанії та, навіть, страхових посередників, але також розглядає кредитні установи окремо від фінансових. Крім цього позиція FATF [16] полягає у визнанні фінансовими установами в тому числі і кредитних установ.

Схожа категоризація фінансових установ наведена в офіційному тезаурусі європейського законодавства ЄС EuroVoc © European Union [10]. Тезаурус базується на ієрархічних рівнях термінології та підтримує підпорядкування між поняттями. Відповідно до цього, поняття фінансової установи має вищий рівень по відношенню до підпорядкованих йому понять: банки, кредитні установи, інвестиційні компанії, поштові фінансові сервіси, спеціальні установи.

4. АНАЛІЗ ВИЗНАЧЕНЬ ТА ПЕРЕЛІКУ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ

4.1. Надання коштів у позику, фінансовий лізинг, факторинг, переказ коштів, випуск платіжних документів та кліринг, надання гарантій та поручительств, обмін валют, операції з іпотечними активами, довірче управління, залучення фінансових активів із зобов'язанням їх повернення

В законодавстві ЄС перелік фінансових послуг регламентований в Директиві 2013/36/EU, яка є документом пакету CRD IV з нагляду за кредитними та інвестиційними установами ЄС. Важливо зазначити, що в переліку безпосередньо використовується термін «фінансова послуга», на відміну від MiFID та Solvency II.

Зазначимо, що сутність фінансової послуги в Законі вважалася в цьому дослідженні еквівалентною її сенсу в законодавстві ЄС в двох випадках. Або через тотожність визначень, або тоді, коли послуга Ст. 4 Закону становить окремий випадок більш «широкої» послуги в законодавстві ЄС (Табл. 3). Проблемні питання з цього приводу прокоментовані в кінці таблиці.

Таблиця 3

Перелік послуг, що є співставними в обох законодавствах

Фінансова послуга (Ст. 4 Закону)	Фінансова послуга (Директива 2013/36/EU)
5) фінансовий лізинг	3) фінансовий лізинг
1) випуск платіжних документів, платіжних карток, дорожніх чеків та/або їх обслуговування, кліринг, інші форми забезпечення розрахунків ¹¹ ;	5) видача та управління іншими видами платежів, якщо така діяльність не охоплюється в підпункті 4.
7) надання гарантій та поручительств;	6) надання гарантій та поручительств.
3) діяльність з обміну валют;	7) торгівля за свій рахунок або за рахунок клієнтів: (b) іноземна валюта
13) операції з іпотечними активами з метою емісії іпотечних цінних паперів;	8) участь у випусках цінних паперів і надання послуг, що відносяться до таких питань.
2) довірче управління фінансовими активами, 12) управління майном для фінансування об'єктів будівництва [4];	11) управління портфелем активів і інвестиційне консультування
4) залучення фінансових активів із зобов'язанням щодо наступного їх повернення;	1) прийняття вкладів та інших зворотних коштів ¹²
8) переказ коштів	4) платіжні послуги
11) факторинг, 6) надання коштів у позику, в тому числі і на умовах фінансового кредиту	2) кредитування

Термін «переказ коштів» (п. 8 Ст. 4 Закону) не визначений Законом. Проте Закон України «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні» під цим терміном розуміє саме переказ

¹¹ п.1) Закону відповідає п.5) Директиви за умови розмежування п.1 з п.8 Закону

¹² п. (14) Директиви, насправді, визначає «кошти» ширше: «...у формі депозитів чи в іншій формі, наприклад, безперервна емісія облігацій та інших цінних паперів».

грошових коштів. Таке визначення послуги включається як окремий випадок фінансових послуг, передбачених Директивою 2013/36/ЄС.

Назва послуги в Законі «переказ коштів» також не відповідає визначенню «переказ грошових коштів (поштовий переказ)» в Законі України «Про поштовий зв'язок», що суперечить статті Директиви 2007/64/ЄС, яка прямо відносить поштові перекази до платіжних послуг, а Директива 2013/36/EU визначає їх як фінансові послуги.

4.2. Банківські та інші фінансові послуги, що надаються відповідно до Закону України "Про банки і банківську діяльність", та аналіз їх відповідності законодавству ЄС

Ст. 4 Закону п. 14) передбачає перелік фінансових послуг, які визначені як банківські та інші фінансові послуги, що надаються відповідно до Закону України "Про банки і банківську діяльність".

Ст. 47 зазначеного Закону відносить до банківських послуг наступну діяльність: (1) залучення у вклади (депозити) коштів та банківських металів від необмеженого кола юридичних і фізичних осіб; (2) відкриття та ведення поточних (кореспондентських) рахунків клієнтів, у тому числі у банківських металах, (3) розміщення залучених у вклади (депозити), у тому числі на поточні рахунки, коштів та банківських металів від свого імені, на власних умовах та на власний ризик.

У законодавстві ЄС прямої аналогії пункту (3) встановити не вдалося. Проте така невизначеність, скоріш за все, впливає із узагальнення в п. (3) двох різних за суттю операцій. Розміщення залучених коштів може здійснюватися як на умовах кредиту, так і на інвестиційних умовах. Проте фінансово-економічна природа таких операцій суттєво розрізняється, як і правила їх регулювання. Тобто п. (3), який визначає в законодавчому полі України одну послугу, в законодавстві ЄС відповідає багатьом. При цьому їх регулювання здійснюється пакетами CRD IV та MiFID, а в деяких випадках одночасно обома пакетами (наприклад, щодо операцій банків).

В результаті аналізу щодо відповідності законодавству ЄС п. п. 1-3 Ст.47 Глави 8 Закону України "Про банки і банківську діяльність" зроблені наступні висновки.

По-перше, включення в одну банківську послугу декількох послуг, з різними за природою ризиками, не дозволяє визнати положення п. (3) відповідними європейському законодавству.

По-друге, щодо п. п. (1) та (2) можна визнати відповідність визначенням фінансових послуг у Директивах 2013/36/EU та 2007/64/ЄС.

По-третє, зауважимо, що визначення частини фінансових послуг Законом України "Про банки і банківську діяльність", частково перетинаються з визначеннями Ст. 4 Закону. Наприклад, визначення п.п.4) та 6) Закону частково відповідають п.п. (1) та (3) Ст.47 Закону України "Про банки і банківську діяльність" та навпаки. Це штучно створює певну правову невизначеність.

Зазначимо також, що діяльність щодо «зберігання цінностей або надання в майновий найм (оренду) індивідуального банківського сейфа» не віднесено ані до банківських, ані до фінансових послуг. Проте відповідний аналог в законодавстві ЄС є фінансовою послугою згідно з Директивою 2013/36/EU.

4.3. Професійна діяльність на ринку цінних паперів, що підлягає ліцензуванню, та її відповідність законодавству ЄС

Пункт 10) Ст.4 Закону визначає перелік фінансових послуг, що підлягають ліцензуванню. Відповідно до Ст. 16 Розділу III Закону України «Про цінні папери та фондовий ринок» всі вони включаються до певних видів професійної діяльності: торгівля цінними паперами; управління активами інституційних інвесторів; депозитарна діяльність; організація торгівлі на фондовому ринку; клірингова діяльність.

CRD IV поняття «фінансові послуги» визначає дещо вужче, коли ж застосовується MiFID або регулюється¹³ діяльність ICI, законодавство ЄС використовує поняття «інвестиційна послуга», а не фінансова. Перелік інвестиційних послуг містить такі, що відповідають послугам, визначеним п. 10 ст. 4 Закону як фінансові.

Нижче в Табл. 4 узагальнена структура фінансових та інвестиційних послуг відповідно до вимог законодавства ЄС.

Таблиця 4

Фінансові та інвестиційні послуги в ЄС та відповідні пакети їх регулювання

Фінансові послуги	Інвестиційні послуги	
	MiFID II	Регулювання ICI
• торги за власний рахунок або за рахунок клієнтів; • участь в емісії цінних паперів та надання послуг, що пов'язані з такими емісіями; • управління портфелем цінних паперів та консультування; • зберігання та управління цінними паперами; • управління портфелем активів і інвестиційне консультування	• прийняття та передача замовлень стосовно одного або більше фінансових інструментів; • виконання замовлень від імені клієнтів; • здійснення операцій за власний рахунок; • управління портфелями; • інвестиційні поради; • розміщення фінансових інструментів на основі твердого зобов'язання; • розміщення фінансових інструментів не на основі твердого зобов'язання; • управління багатосторонніми торговельними майданчиками;	• управління інвестиціями; • адміністрування; • юридичні послуги та послуги поточного аналізу діяльності фонду; • запити клієнтів; • оцінювання та визначення вартості (включаючи податкові декларації); • контроль дотримання законодавства; • ведення реєстру пайовиків; • розподіл прибутку; • випуск, викуп, вилучення паїв; • розрахунки за договорами (включаючи видачу

¹³ Директиви 2009/65/ЄС, 2004/39/ЄС, 2011/61/ЄУ

Фінансові послуги	Інвестиційні послуги	
CRD IV	MiFID II	Регулювання ICI
	• управління організованими торговельними майданчиками	сертифікатів); • облік; • маркетинг

Аналіз відповідності показав, що в сукупності переліки авторизованих послуг ЄС, наведених в Табл. 4, є більш детальними, ніж їх український аналог¹⁴.

Перелік фінансових послуг, передбачений п. 10 Ст. 4 Закону, в основному відповідає законодавству ЄС в розумінні переліку «фінансових послуг в ЄС за видами».

Законодавством ЄС регулюється значно більший перелік послуг, ніж в Україні. Багато положень регулювання ЄС присвячено алгоритмізованій торгівлі, спеціальним торговим майданчиками, спеціальним похідним інструментам, наприклад, товарним енергетичним деривативам, схемам торгівлі викидами (Директива 2003/87/ЄС) тощо. Окрім безпосереднього регулювання послуг, законодавство ЄС передбачає запровадження підходу до регулювання фінансових інструментів, що знайшло відображення навіть у зміні назви регулюючого пакету на MiFID.

4.4. Послуги у сфері страхування та у системі накопичувального пенсійного забезпечення та аналіз їх відповідності законодавству ЄС

Закон визначає послуги у сфері страхування та у системі накопичувального пенсійного забезпечення фінансовими послугами. Відповідно до п. 2 Ст. 4 Закону, регулювання здійснюється законами України "Про страхування" та "Про недержавне пенсійне забезпечення".

Законодавство ЄС використовує термін «страхові послуги», але не включає його до поняття «фінансові послуги» у «вузькому» розумінні, на відміну від українського законодавства. Проте для цілей цього аналізу страхові послуги вважаються «фінансовими послугами за видами» як йдеться в Білій книзі ЄС 1985 р.

Регулювання страхових послуг в ЄС здійснюється відповідно до Директиви 2009/138/ЄС (Solvency II). А регламентація діяльності установ пенсійного забезпечення, на яких покладено відповідальність за надання трудових пенсій за віком, – згідно з Директивою 2003/41/ЄС.

Директива 2009/138/ЄС визначає перелік страхових послуг для авторизації, виходячи з однорідних класів ризику. Розрізняються послуги зі страхування життя та ті, що з цим не пов'язані, що відповідає положенням українського законодавства.

¹⁴ Аналізувався більш детальний український перелік послуг-аналогів, що підлягають ліцензуванню відповідно до вимог Закону України «Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні» відповідно до Ст. 4 Закону

Перелік страхових послуг в українському законодавстві розподілений за видами на добровільні та обов'язкові. В цьому сенсі Директива 2009/138/ЕС лише згадує про існування обов'язкових видів. Надалі це не використовується для формування переліку послуг, на відміну від українського законодавства.

В цілому перелік послуг Директиви 2009/138/ЕС налічує 9 класів зі страхування життя та 18 класів послуг, не пов'язаних зі страхуванням життя. Відповідно українське законодавство виділяє 24 види добровільного страхування та 42 – обов'язкового. При цьому окремо виділяється страхування довічної пенсії учасника пенсійного фонду, страхування ризику настання інвалідності або смерті учасника пенсійного фонду в Законі України "Про недержавне пенсійне забезпечення".

Проведений аналіз дозволяє зробити висновок, що перелік страхових послуг та послуги з недержавного пенсійного страхування (п.9 Ст.4 Закону) в основному відповідають аналогічним, що авторизуються в ЄС згідно з Директивами 2009/138/ЕС та 2003/41/ЕС, з урахуванням наступних зауважень та обмежень.

По-перше, види страхування з поділом на добровільні та обов'язкові не відповідають принципу формування переліків страхових послуг в ЄС за однорідністю ризиків.

По-друге, класифікаційні характеристики страхових послуг наведені безпосередньо в Директиві 2009/138/ЕС. На відміну від цього, назви страхових послуг (видів) визначені безпосередньо в Законі України "Про страхування", а їх характеристики надаються в підзаконних актах регулятора, що може створювати корупційні ризики.

По-третє, українські 66 видів страхування можуть бути поставлені у відповідність 27 класам страхових послуг ЄС¹⁵. При цьому має місце виключення класу IV «Постійне страхування здоров'я» Директиви 2009/138/ЕС, який в ЄС включений в «Страхування життя», а в Законі України "Про страхування" – ні. В українському законі є страхування судових витрат, але немає юридичного страхування, страхування фінансових ризиків чомусь не розповсюджується на фізичних осіб, що визначено підзаконним актом регулятора (див. друге зауваження).

По-четверте, в класах страхування життя Директива 2009/138/ЕС виділяє деякі класи, які не визначені як види українським законодавством: клас II «Страхування шлюбу, страхування народження», клас III «Страхування, яке пов'язане з інвестиційними фондами», клас V. «Тонтіни», клас VI. «Операції з погашення капіталу», клас VII. «Управління групою пенсійних фондів».

4.5. Випуск електронних грошей, послуги безпечного зберігання, грошові посередницькі послуги, консультаційні послуги щодо структури капіталу та пов'язані з об'єднанням компаній, адміністрування фінансових активів для придбання товарів у групах

---

¹⁵ Деякі класи можуть не включати жоден з українських видів страхування, тобто залишитися «порожніми»

Послуга «Випуск електронних грошей» та «Послуги безпечного зберігання» Директивою 2013/36/EU визначені як фінансові. Відповідні їм послуги в законодавстві України не можуть бути визнані як фінансові послуги, що їм відповідають, з наступних підстав.

Ст. 4 Закону безпосередньо не визначає вказані вище послуги як фінансові. Згідно з п. 2 Ст. 4 Закону, фінансові послуги можуть визначатися іншими законами України з обов'язковим включенням до переліку Ст. 4 Закону.

Послуга «Випуск електронних грошей» визначена в «Положенні про електронні гроші в Україні», затвердженому Постановою Правління Національного банку України №481 від 04.11.2010, яка не є Законом України. Тому ця послуга не може бути визнана як фінансова.

Законом України «Про банки і банківську діяльність» аналог «Послуги безпечного зберігання» нібито передбачений. Але він виключений цим же законом із категорії фінансових послуг: «Банк, *крім надання фінансових послуг*, має право здійснювати також діяльність щодо: ... зберігання цінностей або надання в майновий найм (оренду) індивідуального банківського сейфа».

Закон України «Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні» передбачає «зберігання документів...» як окремий випадок діяльності, передбаченої п. 8) Ст. 4 цього ж закону. Тобто «зберігання», відповідно до п. 2 та 14) Ст. 4 Закону, надається статус фінансової послуги тільки для документів. В результаті можна дійти висновку, що «Послуги безпечного зберігання» ЄС відповідають українським аналогам вкрай обмежено. Оскільки в цілому послуга окремо не авторизується в Україні як фінансова, доречно визнати її невідповідність законодавству ЄС.

Директивою 2013/36/EU послуги з надання кредитної інформації визначені як фінансові послуги. Встановити відповідність цієї послуги українському законодавству неможливо, тому що ця послуга не визначена законодавством України як фінансова в контексті Ст. 4 досліджуваного Закону.

«Грошові посередницькі послуги» визначені як фінансові Директивою 2013/36/EU. Подібна послуга в Україні фактично надається. Проте як фінансова послуга в Ст. 4 досліджуваного Закону вона не визначена. Тому доречно вважати її як таку, що не має прямого аналогу в українському законодавстві про фінансові послуги.

«Поради підприємствам щодо структури капіталу, промислової стратегії та відповідних питань та рекомендацій, а також послуги, пов'язані з об'єднанням компаній та купівлею підприємств» визначені як фінансові послуги Директивою 2013/36/EU. Консультаційні послуги на фондовому ринку включені в Україні до складу деяких послуг, що визначені як фінансові послуги, відповідно до п. 10) Ст. 4 Закону. Тобто подібні послуги в Україні можуть надаватися в складі інших фінансових послуг, але законодавство України не передбачає такого детального опису їх змісту. Тому буде доречно визнати її як таку, що не має прямого аналогу в українському законодавстві про фінансові послуги.

Аналогу фінансовій послугі «адміністрування фінансових активів для придбання товарів у групах», передбаченій п. 11-1) Ст. 4 Закону, в законодавстві ЄС знайти не вдалося.

5. ВИСНОВКИ

Законодавству України притаманна більш централізована модель регулювання ніж в ЄС. Закон об'єднує загальні питання регулювання окремих сфер фінансових послуг (банківську та страхову діяльність, діяльність на фондовому ринку тощо). Проте аналогічного узагальнюючого законодавчого акту в європейському законодавстві не було виявлено. Відмінність між моделями документування процесів регулювання фінансових послуг за видами проілюстрована на Рис. 2 нижче.

Таким чином, правовий концепт Закону не відповідає моделі ЄС щодо документування процесів регулювання «фінансових послуг за видами».

В завдання дослідження не входило питання порівняльного аналізу вказаних вище моделей щодо їх ефективності для регулювання ринків фінансових послуг. Проте за інших рівних та співставних умов, централізована модель виглядає більш привабливою саме для цілей регулювання. Хоча цей висновок не спирається на аналіз моделей кращої регуляторної практики, він безпосередньо впливає з положень багатьох теорій складних систем [17].

Зазначимо також, що вказана перевага централізованої моделі може реалізовуватися на практиці, тільки якщо її правове втілення, як мінімум, відповідає основним принципам побудови складних ієрархічних систем. Наприклад, має місце однозначність та наслідування понять від Закону (1 рівень) до інших законодавчих актів, що регулюють окремі фінансові послуги (2 рівень). Виходячи навіть з цього дослідження, подібний висновок щодо Закону зробити, нажаль, неможна.

5.1. Відповідність визначень Закону законодавству ЄС

Дослідивши питання: «Чи відповідають європейському законодавству визначення термінів в Ст. 1 Закону: фінансова та кредитна установи, фінансовий кредит, фінансовий актив та фінансова послуга?» – зазначимо наступне.

«Фінансовий кредит» та «фінансовий актив» можна визнати такими, що в основному відповідають положенням європейського законодавства з підстав, що були викладені вище в п.3.2. цього документа.

Підхід до визначення терміну «фінансові послуги», що застосований в Законі, концептуально не відповідає методу визначення цього терміну в ЄС. Крім того, термін «фінансова послуга» в Законі має вади формулювання. Підстави для цих висновків наведені в п.3.2 цього дослідження.

Терміни фінансова та кредитна установа Закон визначає, виходячи з їх ринкових функцій щодо надання тих, чи інших послуг. Так само влаштоване релевантне законодавство ЄС. При цьому слід визнати, що термін «кредитна установа» в європейському законодавстві визначається аналогічно українському.

Встановити відповідність чи невідповідність українського законодавства європейському щодо поняття фінансова установа не вдалося з огляду на наступне.

Українське законодавство однозначно включає кредитні установи до категорії фінансових установ, а європейський пакет CRD IV – ні. Проте регуляторний пакет MiFID II кредитні установи відносить до фінансових, за досить м'яких припущень щодо співставлення його термінів з CRD IV. Більш широке законодавче поле ЄС демонструє відповідність з українським законодавством.

В результаті можемо зробити висновок, що відповідність між положеннями законодавства ЄС та України щодо поняття фінансової установи встановлюється по-різному у залежності від рівня регулювання. Відповідності на рівні релевантного законодавства ЄС CRD IV немає, на рівні MiFID II спостерігається відповідність з обмеженнями. Проте для законодавства ЄС, що сполучено з релевантним, можна визнати відповідність українському.

5.2. Співставлення переліку фінансових послуг в Законі з переліком послуг в ЄС

Дослідження питання: «Чи відповідають європейському законодавству визначення і перелік фінансових послуг Ст. 4 Закону?» – дозволяє зробити наступні висновки.

Визначення послуги «Переказ коштів» (п. 8 Ст. 4 Закону) частково відповідає Директиві 2013/36/EU, з обмеженнями та зауваженнями, викладеними в п. 4.1 цього дослідження.

Визначення банківської послуги «(3) розміщення залучених у вклади (депозити), у тому числі на поточні рахунки, коштів та банківських металів від свого імені, на власних умовах та на власний ризик» [2] не відповідає визначенню та переліку послуг, що передбачені законодавством ЄС, з підстав, описаних в п. 4.2 цього документа.

Перелік видів страхування в українському законодавстві та відповідні визначення в цілому відповідають європейському законодавству за класами страхування, визначеними Директивою 2009/138/ЄС, але із обмеженнями та зауваженнями, що наведені вище в п. 4.4 дослідження.

Відповідність українському законодавству фінансових послуг, визначених Директивою 2013/36/EU, таких, як «Випуск електронних грошей», «Послуги безпечного зберігання», «Надання кредитної інформації», «Грошові посередницькі послуги», «Поради підприємствам щодо структури капіталу, промислової стратегії та відповідних питань та рекомендацій, а також послуги, пов'язані з об'єднанням компаній та купівлею підприємств» не встановлено, з підстав, описаних в п. 4.5 цього дослідження.

Відповідність європейському законодавству діяльності з «адміністрування фінансових активів для придбання товарів у групах», що Законом визначена як фінансова послуга, встановити не вдалося.

Інші фінансові послуги, визначені переліком Ст. 4 Закону, в цілому відповідають законодавству ЄС.

6. ПРОПОЗИЦІЇ

Відповідаючи в цьому дослідженні на питання: «Що має бути змінено у визначеннях фінансових послуг в українському законодавстві, щоб вони відповідали європейському?» – зазначимо наступне.

Слід вивчити доцільність регулювання українського ринку фінансових послуг за централізованою моделлю. Для неї характерна наявність Закону, який «узагальнює» правові засади у сфері надання фінансових послуг, більшість з яких регламентується іншими законами України. Це дозволить прийняти рішення щодо можливих подальших шляхів адаптації фінансового законодавства України до законодавства ЄС.

Для узгодження Закону з **правом ЄС** в частині визначень термінів та переліку послуг можна запропонувати наступне:

- визначення «фінансова послуга» доцільно повністю переробити з урахуванням зауважень, наданих в розділі 3.2 цього документа, або ж відмовитися від узагальненого визначення на користь адаптації до положень Регламенту (EU) № 549/2013 [14];
- види страхування привести у відповідність з класами страхування за Директивою 2009/138/EC, з урахуванням зауважень, наведених в розділі 4.4 цього дослідження;
- після гармонізації з європейським законодавством скасувати підзаконні акти регулятора, які «роз'яснюють» сенс страхових послуг, тому що визначення послуг покладено безпосередньо на Закон;
- термін «фінансовий актив» краще визначити прямим посиланням на МСБО 32, додавши «окрім інструментів власного капіталу, які не є цінними паперами»;
- визначення «фінансова установа» залишити без змін, оскільки узгодження цього терміну з положеннями CRD IV буде потребувати кардинального змінення всього тексту Закону;
- уточнити назву та сутність послуги «Переказ коштів» так, як передбачено Директивою 2007/64/EC, та привести назву у відповідність до Закону України «Про поштовий зв'язок»;
- доповнити перелік фінансових послуг відповідно до Директиви 2013/36/EU наступними послугами: «Випуск електронних грошей», «Послуги безпечного зберігання», «Надання кредитної інформації», «Грошові посередницькі послуги», «Поради підприємствам щодо структури капіталу, промислової стратегії та відповідних питань та рекомендацій, а також послуги, пов'язані з об'єднанням компаній та купівлею підприємств»;
- за принципом відокремлення кредитних операцій від інвестиційних, гармонізувати з європейським законодавством визначення банківської послуги (3) Ст.47 Закону України «Про банки і банківську діяльність» [2] згідно з Планом імплементації директив ЄС відповідно до Угоди про Асоціацію з ЄС¹⁶.

---

¹⁶ «Комплексна Програма розвитку фінансового сектору України до 2020 року», яка затверджена Постановою Правління НБУ №391 від 18.06.15 р., передбачає імплементацію відповідних директив ЄС. Проте запропонована в цьому дослідженні гармонізація визначень фінансових послуг явно не передбачена в Програмі.

7. ПОСИЛАННЯ

- [1] Completing the internal market. White paper, COM/85/0310
http://europa.eu/documents/comm/white_papers/pdf/com1985_0310_f_en.pdf
- [2] Закон України «Про банки і банківську діяльність» Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001, № 5-6, ст.30
- [3] Закон України «Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні» Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, N 51, ст.292
- [4] Закон України «Про фінансово-кредитні механізми і управління майном при будівництві житла та операціях з нерухомістю» Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, N 52, ст.377
- [5] Закон України «Про інститути спільного інвестування» Відомості Верховної Ради (ВВР), 2013, № 29, ст.337
- [6] Закон України «Про цінні папери та фондовий ринок» Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2006, N 31, ст.268
- [7] Закон України «Про страхування» Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, N 18
- [8] Закон України «Про недержавне пенсійне забезпечення» Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, № 47-48, ст.372
- [9] EU legislation: <http://eur-lex.europa.eu/content/welcome/about.html>
- [10] Eurovoc, the EU's multilingual thesaurus <http://eurovoc.europa.eu>
- [11] Commission Implementing Regulation (EU) 2015/227 http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv%3AOJ.L_.2015.048.01.0001.01.ENG Regulation (EU) 2016/867 <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1485023463415&uri=CELEX:32016R0867>
- [12] Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 32 (МСБО 32) Фінансові інструменти: подання http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/929_029
- [13] Directive 2011/83/EU, <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1484583115424&uri=CELEX:32011L0083>; Directive 2002/65/EC <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1484583115424&uri=CELEX:32002L0065>
- [14] Regulation (EU) № 549/2013 <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1484582335454&uri=CELEX:32013R0549>
- [15] Directive 2005/60/EC <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:32005L0060&qid=1484573936232&from=EN>
- [16] Міжнародні стандарти з протидії відмиванню грошей і фінансуванню тероризму та розповсюдження FATF [http://www.fatf-gafi.org/publications/fatfrecommendations/?hf=10&b=0&s=desc\(fatf_releasedate\)\)](http://www.fatf-gafi.org/publications/fatfrecommendations/?hf=10&b=0&s=desc(fatf_releasedate)))
- [17] John L. Casti: Connectivity, complexity and catastrophe in large-scale systems. New York: John Wiley & Sons, Inc., 1980, 203 pp